

ΣΤΟΥ ΒΟΡΑ ΤΙΣ ΨΗΛΕΣ, ΟΛΟΠΡΑΣΙΝΕΣ, ΠΟΛΥΒΡΥΤΕΣ ΠΛΑΓΙΕΣ...

Μετά τις τόσες πορείες του Συλλόγου μας σε βουνά της Κεντρικής και Νότιας Ελλάδος, η πρώτη διαδρομή στη Μακεδονία και μάλιστα κοντά στα σύνορα, έγινε στα μέσα Ιουλίου. Η εξόρμηση αυτή είχε προγραμματιστεί να γίνει πολύ νωρίτερα (αρχές Ιουνίου), αλλά τότε δεν πραγματοποιήθηκε λόγω των δυσμενών καιρικών συνθηκών. Αν και η εποχή που τελικά έγινε ήταν προχωρημένη, σε ψηλά βουνά όπως ο Βόρας (το τρίτο μετά τον Όλυμπο και τον Σμόλικα ψηλότερο βουνό της Ελλάδος), η φύση διατηρείται θαλερή και όμορφη. Ο Βόρας, γνωστός και με το

Η ομάδα του Φ.Ο.Σ. Γ.Π.Α. στο Βόρα.

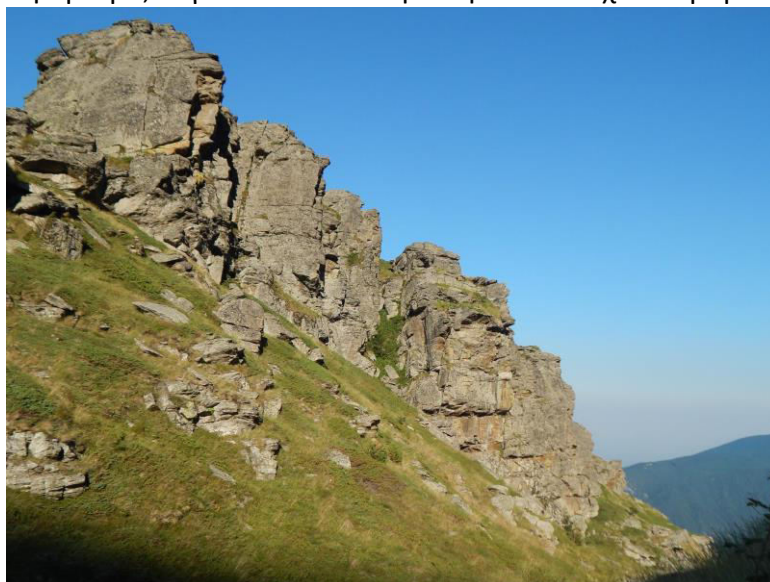
όνομα Καϊμάκτσαλαν, έμφορτος με σημάδια από τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, περιλαμβάνει βασικά τρεις κορυφογραμμές που ξεκινούν από την κορυφή του (2.525μ.). Η μία, προς τα δυτικά, προχωρεί κατά μήκος των συνόρων και πέφτει στην πεδιάδα του Μοναστηρίου, η άλλη, με νότια κατεύθυνση, βρίσκεται καθ' ολοκληρία στον Ελληνικό χώρο (κορυφές Οσμανάκος, 1.963μ. και Πιπερίτσα, 1.998μ.) και η τρίτη, με κατεύθυνση βορειοανατολική, πάλι πάνω στα σύνορα, φτάνει μέχρι τις δυτικές απολήξεις του όρους Τζένα (2.142μ.). Οι αρχαίοι Έλληνες, με το όνομα Βόρας εννοούσαν και άλλα βουνά που σήμερα ως συνέχεια του Καϊμάκτσαλαν έχουν τα ονόματα Άσπρος Σβώλος, Γεράκι (Σοκόλ), Νίτσε, Πίνοβο και Τζένα, δηλώνοντας έτσι ουσιαστικά τα προς βορά σύνορα της Ελλάδας, της Μακεδονίας συμπεριλαμβανομένης.

Η πορεία του Συλλόγου ακολούθησε, από κάποια απόσταση, την κατεύθυνση της δεύτερης κορυφογραμμής. Έτσι λοιπόν βρεθήκαμε απόγευμα της Παρασκευής 21 Ιουλίου 2017, 29 άτομα, πολλά από τα οποία για πρώτη φορά (αριθμός σημαντικός

παρά την αποχώρηση των φοιτητών μας μετά τις εξετάσεις του Ιουνίου), στη θέση «Τσαϊρία», στα 1.870μ. υψόμετρο, λίγο πιο κάτω δηλαδή από το χιονοδρομικό

κέντρο του βουνού. Φορτωμένοι με τα σακίδιά μας, μετά από λίγα λεπτά περνάμε το «Κασσάνδρια Ρέμα», που πηγάζει ψηλότερα από την όμορφη τοποθεσία Σαραντόβρυση. Συνεχίζουμε για δύο περίπου

χιλιόμετρα μέχρι το ρέμα της Κρεμαστής (Καγκέλι Ρέμα), στα 1.870μ. Η καλοφτιαγμένη ξύλινη πεζογέφυρα που γνωρίζαμε παλαιότερα, παρασυρμένη από τα ορμητικά νερά του ρέματος δεν υπήρχε πλέον, οπότε το ρέμα αυτό περάσαμε

μέσα από το νερό για να συνεχίσουμε για περίπου 3 χλμ. μέχρι το «Σκληρή Πέτρα Ρέμα» στα 1.900μ. Πελώριοι, σκοτεινοί, γρανιτένιοι όγκοι υψώνονται δίπλα μας αψηφώντας τη δύναμη του νερού που κυλούσε αφρισμένο στη βάση τους. Δίπλα

μας ένα ακόμα ρυάκι με τα κρύα (νεαρά) νερά του. Κι όμως, τα κρύα νερά του ρέματος δεν φοβήθηκαν οι Μάρκος Καρράς, Γιώργος Λεβέντης, Χρήστος Κανής, Σοφία Λέκκου, Νικόλας Αγαλόπουλος και Γιώργος

Λουκάκης, για μία ηρωική είσοδο σε αυτά!

Με μικρή ανηφορική πορεία βρεθήκαμε σε πανέμορφο λιβάδι, με απεριόριστη θέα προς την πεδιάδα της Αριδαίας όπου και διανυκτερεύσαμε. Από εδώ μπορεί κανείς να ανηφορίσει και να φτάσει μετά από 45' περίπου στην κορυφή Σκληρή

Πέτρα (2.157μ.) βλέποντας παντού έκδηλα τα σημάδια των μαχών του Α' Παγκοσμίου Πολέμου, αλλά και του Εμφυλίου Πολέμου της δεκαετίας του 1940. Από την κορυφή αυτή σε λίγη ακόμη ώρα φτάνει κανείς στα σύνορα, αγκυλωμένα αριστερά στο βάθος το εκκλησάκι του Προφήτη Ηλία, στην ψηλότερη κορυφή του βουνού. Από το μέρος που κατασκηνώσαμε, εκτός από τον κάμπο της Αριδαίας,

δεξιά μας θαυμάζουμε το περίφημο «Μαύρο Δάσος» που ντύνει την πλαγιά στην περιοχή «καλύβια του Γιαννακούλα», μέχρις ότου άρχισε να σκοτεινιάζει και ο κρύος αέρας μας ανάγκασε να αποσυρθούμε άλλους μέσα σε σκηνές κι άλλους εκτός, με τους υπνόσακους να μας προστατεύουν από την παγερή νύχτα που θα ακολουθούσε, νύχτα όμως μαγική με τον γαλαξία και τα αναρίθμητα αστέρια και κάπου-κάπου διάπτοντες αστέρες να μας σκεπάζουν. Η σκηνή αυτή για τους περισσότερους πρέπει να ήταν πρωτόγνωρη, το να κοιμηθεί δηλαδή κανείς τόσο ψηλά, χωρίς φεγγάρι, σε καθαρή ατμόσφαιρα, χωρίς φωτορύπανση, με τον αέρα να κυλά από τις γύρω πλαγιές και με το ρέμα δεκάδες μέτρα πιο κάτω να κελαρύζει ασταμάτητα. Στο μυαλό μας έρχονται τα λόγια του ποιητή:

«... Αλαφροϊσκιωτε καλέ, για πες απόψε τι `δες.

Νύχτα γιομάτη θαύματα, νύχτα σπαρμένη μάγια!.....».

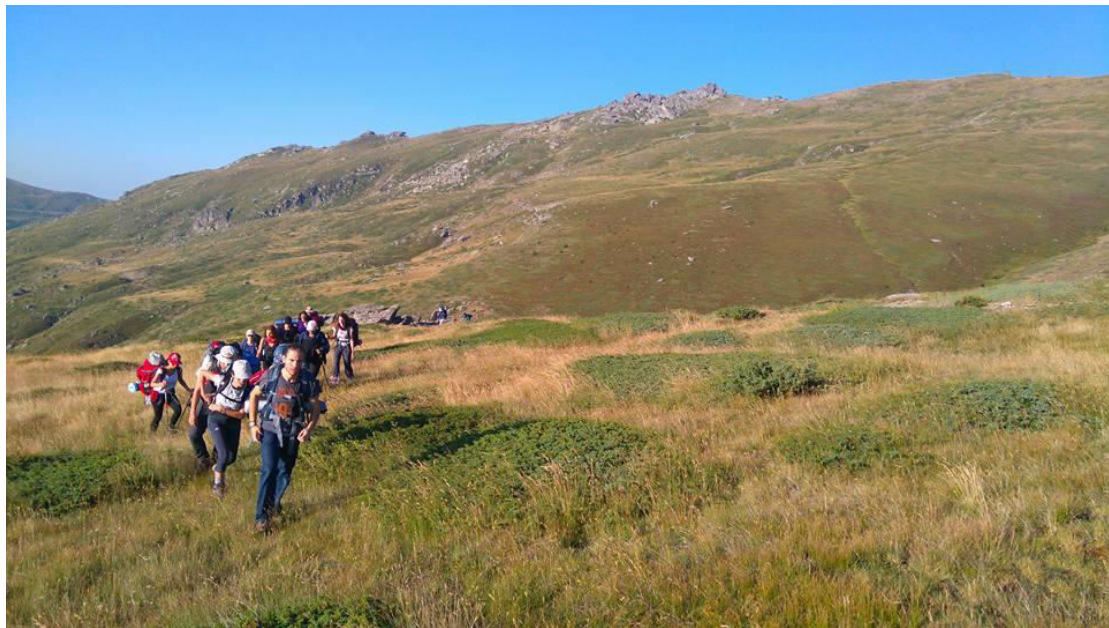
Βέβαια, πιο τυχεροί να δουν όλα αυτά ήταν όσοι κοιμήθηκαν εκτός σκηνής και ήταν αρκετοί εκείνοι που έπρεπε να μπουν σε σκηνές, αφού οι υπνόσακοι που είχαν, αποδείχτηκαν ακατάλληλοι για τις συνθήκες του βουνού. Τυχερή η Βαΐα Βούκατα, που αν και αρχικά είχε επιλέξει να μείνει σε σκηνή, αποφάσισε να

παραμείνει έξω. Στη θέση της πήγε η Ζωή Καραγεώργου, η οποία μη έχοντας

κατάλληλο υπνόσακο φιλοξενήθηκε στη σκηνή του Γιάννη Βεντουρή. «Έβαζα τα μαλλιά μου στο πρόσωπό μου για να ζεσταθώ...» μας είπε την άλλη μέρα το πρωί η Ζωή, περιγράφοντας με τον τρόπο αυτό το κρύο που επικρατούσε τη νύχτα. Την ίδια νύχτα ήταν που ο Γιάννης άκουσε το χαρακτηριστικό ουρλιαχτό λύκου μακριά, στην πέρα πλαγιά. Εντυπωσιακό ήταν για όλους μας το θέαμα της χαραυγής, με μια παλέτα χρωμάτων να παρουσιάζεται μπροστά μας.

Σύντομα όμως έπρεπε να «ξεχάσουμε» όλα αυτά, να ανασυνταχτούμε και φορτωμένοι πάλι να συνεχίσουμε την πορεία. Οι ώριμοι καρποί μύρτιλου

(*Vaccinium*) που βρίσκαμε ανάμεσα από τα *Juniperus*, φυτά που κυριαρχούσαν στην περιοχή, μας αποζημίωσαν σε γεύση και άρωμα για την προσπάθειά μας να

φτάσουμε μετά από 2,5 χλμ. περίπου και παρά την απειλητική παρουσία πολλών ποιμενικών σκύλων στην τοποθεσία «Βαθύ Νερό Ρέμα» (Βίρο Ρέμα) στα 1.810μ. όπου και στάνες με πρόβατα και μοσχάρια ελεύθερης βόσκησης. Στο πρόσωπο

του κτηνοτρόφου Γιάννη αναγνωρίσαμε το νεαρό βοσκό που χρόνια πριν,

οδοιπορώντας στην περιοχή με το φίλο Λάζαρο Παμπέρη και τον νυν Πρύτανη μας Γεώργιο Παπαδούλη, μεταπτυχιακό φοιτητή τότε, μας φιλοξένησε και μας φίλεψε

φρεσκοαρμεγμένο γάλα που γρήγορα-γρήγορα βράστηκε με φωτιά από ξύλα. Και τώρα ο Γιάννης, ιδιοκτήτης πλέον του κοπαδιού, πρόσχαρος και φιλόξενος επέμενε

να δοκιμάσουμε όλοι γάλα, χλωρό τυρί μέχρι ακόμη και αυγά, όλα αυτά κομμάτι της καρδιάς του, βλέποντας τους φοιτητές μας, αυριανούς γεωπόνους που συζητούσαν μαζί του –βιωματική

εκπαίδευση- να δείχνουν ενδιαφέρον για την σκληρή πραγματικά ζωή που οι

κτηνοτρόφοι μας περνούν στα βουνά. Δουλειά παραγωγική σε κάθε περίπτωση, που γίνεται ακόμη δυσκολότερη όταν, κατά τα λεγόμενά του, δεν του επιτρέπεται να χρησιμοποιεί

πλέον τα λιβάδια –εκεί κοντά είναι το υψηλότερο στην Ελλάδα, πλουσιότατο σε βλάστηση λιβάδι, γνωστό ως «Λάνταρι»- λόγω της ύπαρξης του παρακείμενου

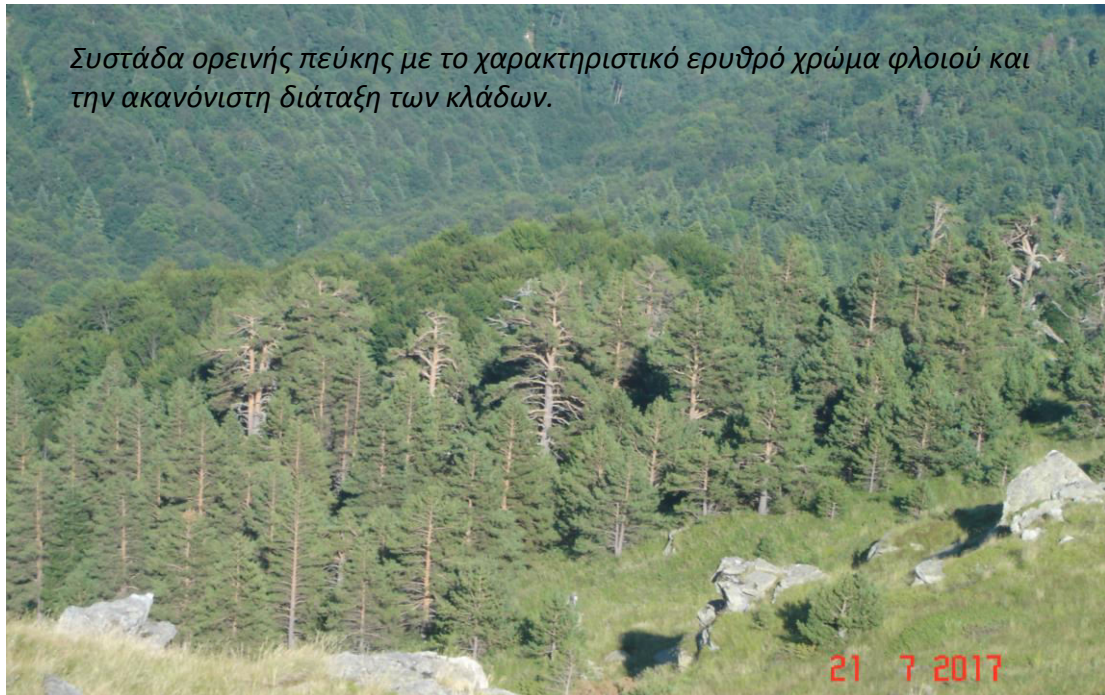
χιονοδρομικού κέντρου!! Και είναι τούτο κάτι που ως Σύλλογος και ως Πανεπιστήμιο πρέπει να διερευνηθεί, για το εάν δηλαδή είναι αληθές ότι η Διεύθυνση Αγροτικής Ανάπτυξης της περιοχής (νυν ΔΑΟΚ) εμποδίζει την αξιοποίηση των λιβαδιών της περιοχής σε μια χώρα όπου οι εισαγωγές γάλακτος και κρέατος ανέρχονται σε δισεκατομμύρια ευρώ.

Τα ορεινά λιβάδια, που επί δύο ημέρες περπατούσαμε και αντικρίζαμε, μπορούν πράγματι να μεταφραστούν μεταξύ άλλων σε τόνους γάλα και κρέας, ασύγκριτης ποιότητας σε σχέση με τα εισαγόμενα και, κάθε προσπάθεια πρέπει να αναληφθεί για το ξαναζωντάνεμα της ορεινής κτηνοτροφίας στη χώρα μας. Τα λιβάδια αυτά παραμένουν θαλερά και πράσινα λόγω του

μεγάλου υψομέτρου και των πολλών νερών που αναβλύζουν από παντού, δίνοντας στον επισκέπτη -ιδιαίτερα όταν αργά την άνοιξη τα χιόνια λιώνουν- μια εικόνα ανεπανάληπτης, πολύβρυτης ομορφιάς.

Η πορεία συνεχίζεται πλέον πάλι κατηφορική σε δασικό δρόμο ανάμεσα από πανύψηλες σπερμοφυείς οξιές (*Fagus sylvatica*), ορεινή πεύκη (*Pinus sylvestris*), μαύρη πεύκη (*Pinus nigra*) και κάπου-κάπου ορισμένα δέντρα σημούδας (*Betula*

Συστάδα ορεινής πεύκης με το χαρακτηριστικό ερυθρό χρώμα φλοιού και την ακανόνιστη διάταξη των κλάδων.

pendula) καθώς και του σπάνιου είδους *Pinus peuce* (Μακεδονίτικη πεύκη). Το τελευταίο αναγνωρίζεται από το ότι οι βελόνες βγαίνουν ανά 5 κι όχι ανά 2 όπως συμβαίνει στα υπόλοιπα είδη. Πολυάριθμα άλλα είδη δένδρων, θάμνων και

πωόδους βλάστησης π.χ. σκλήθρο (*Alnus*), ιτιά (*Salix*), σφένδαμος (*Acer*), φράξος (*Fraxus*), όστρια (*Ostrya*), γάβρος (*Carpinus*), φουντουκιά

(*Corylus*), κρανιά (*Cornus*), *Epilobium*, *Verbascum* και νερά, πολλά νερά βλέπουμε στην πορεία μας. Ιδιαίτερα

μας ενθουσίασαν οι άγριες φράουλες (*Fragaria*) και τα σμέουρα (*Rubus*). Τα τελευταία δεν βρίσκονται τόσο εύκολα στη νότια Ελλάδα.

Ο δρόμος ατελείωτος, μας έδινε όμως την ευκαιρία να συζητούμε για το δάσος και εδώ ήταν πάλι πολύτιμες οι πληροφορίες, που σαν σε βιωματική διάλεξη ανάμεσα στις οξιές, δόθηκαν από το δασολόγο Γιάννη Κακαρά, όπως επίσης και για

θέματα εδαφολογίας από το γεωπόνο, καθηγητή δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης Βασίλη Τσατήρη.

Μετά από ώρες φτάνουμε αναπάντεχα στην κρυφή πηγή «Μονή Οξιά» όπου ξεκουραζόμαστε για πολύ πριν πάρουμε πάλι το δρόμο που, πραγματικά

ατελείωτος, φτάνει μέχρι το χωριό Λουτράκι, όπου και τα περίφημα λουτρά γνωστά ως Πόζαρ ή Λουτρά της Αριδαίας. Λίγο πριν το χωριό στρατοπεδεύσαμε για διανυκτέρευση κοντά στο ρέμα που έρχεται

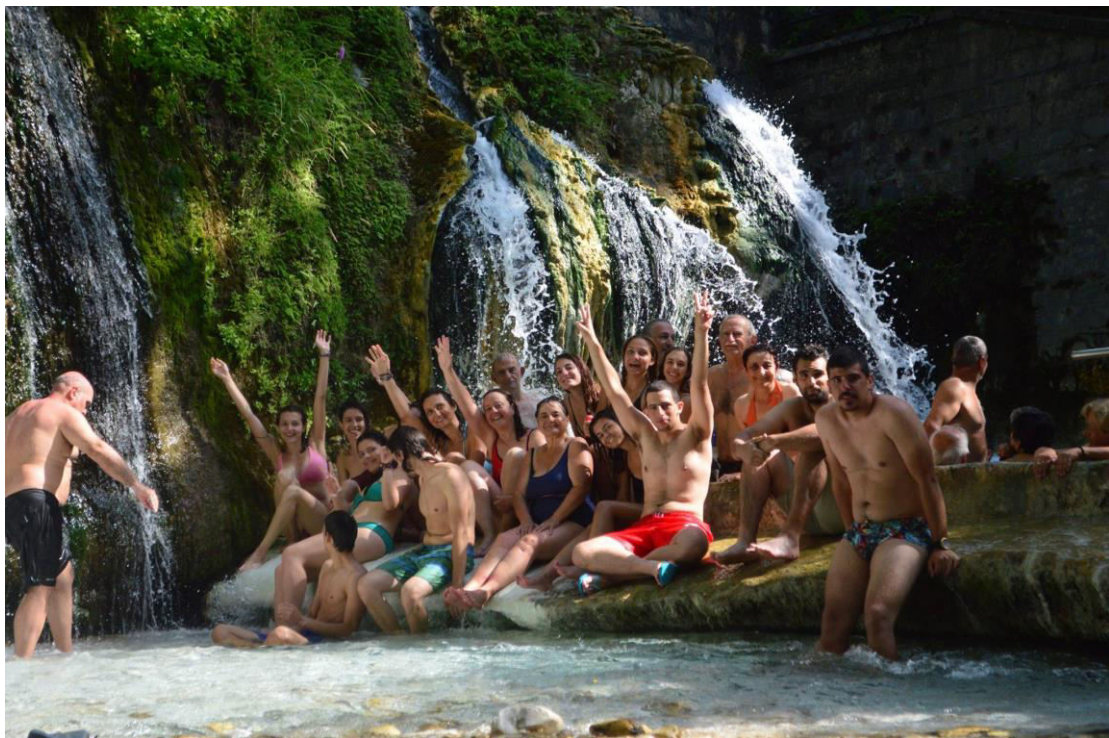

από το Μαύρο Δάσος. Στο ποτάμι αυτό όλοι σχεδόν δροσιστήκαμε και αναζωογονηθήκαμε από τη διήμερη πορεία πριν την άλλη μέρα, πρωί-πρωί, περπατήσουμε τα τελευταία χιλιόμετρα που έμεναν για το χωριό Λουτράκι.

Στο χωριό φτάσαμε την τρίτη αυτή ημέρα. Αρκετά νωρίς βρεθήκαμε κατάκοποι ορειβάτες εμείς, με σακίδια και άλλο εξοπλισμό, ανάμεσα στις καφετέριες, την πισίνα και τα απορημένα βλέμματα των επισκεπτών, τουριστών και λουομένων, με ανείπωτο ενθουσιασμό να αφήνουμε τα σακίδιά μας, να πετάμε τα ρούχα μας και

κυριολεκτικά να εισβάλλουμε στον υπαίθριο θερμό καταρράκτη με τα ιαματικά νερά. Η κατάληψη συνεχίστηκε και στον παρακείμενο καταρράκτη του ποταμού, με

κρύο όμως αυτή τη φορά νερό να πέφτει με ορμή επάνω μας, σε μία απερίγραπτη, εκκωφαντική, αλλά πανέμορφη αλαλάζουσα από χαρά ομάδα, που για ώρα έγινε ευχάριστα το επίκεντρο όλων που είχαν την τύχη να νιώσουν τη ζωντάνια των μελών του Συλλόγου μας. Και δεν έφτανε μόνο αυτό, αλλά μια ομάδα 11 ατόμων,

καθοδηγούμενη και τη φορά αυτή από την Ελένη Πάνου, έφτασε σε μία, ανείπωτης ομορφιάς μικρή λίμνη που σχηματίζει το ποτάμι εκατοντάδες μέτρα πριν, τα κρύα, κρυστάλλινα και ολοκάθαρα πρασινογάλαζα νερά της οποίας αποτέλεσαν και αυτή τη φορά πεδίο χαράς και ευεξίας σε ένα τοπίο χωρίς λουόμενους αυτή τη φορά, τοπίο ονειρικό ανάμεσα στα δέντρα και τους βράχους.

Κάπου εκεί κοντά, βρισκόταν και το προπαγετώνιο φυτό, ανθισμένο τώρα, σπάνιο είδος *Ramonda serbica*. Η κοιλάδα γενικώς του ποταμού αυτού, γνωστού ως Ίσιο Πεύκο, Ρέμα του Νικολάου, Ρέμα Λουτρακίου ή Θερμοπόταμος, πηγάζει από την κορυφή Άσπρος Σβώλος (2.370μ. υψόμετρο), κορυφή που είχαμε την ευκαιρία να δούμε από τη θέση Βίρο

Ρέμα που βρεθήκαμε την προηγούμενη μέρα. Το φαράγγι του Ίσιου Πεύκου είναι

αρκετά εντυπωσιακό, ιδιαίτερα λόγω του απόκρημνου των πλαγιών του, στις οποίες βρίσκονται περί τα 15 σπήλαια, σε πολλά από τα οποία βρέθηκαν πολλά ευρήματα και βραχογραφήματα που υποδεικνύουν ότι κατοικήθηκαν από την Νεολιθική περίοδο. Απολιθώματα ζώων (όπως της σπηλαιίας άρκτου) βρέθηκαν επίσης, ορισμένα των οποίων έχουν ηλικία πάνω από 100 χιλιάδες χρόνια. Ελπίζουμε το περίφημο αυτό φαράγγι του Ίσιου Πεύκου (γνωστό και ως Ράμνο Μπορ) να επισκεφτούμε ως Σύλλογος μελλοντικά.

Το λεωφορείο που περίμενε στο Λουτράκι μας μετέφερε μέχρι το παρακείμενο χωριό Όρμα, όπου και γευτήκαμε τα πλούσια εδέσματα της περιοχής. Ένα από αυτά ήταν και η τοπική σαλάτα «Μαύρο Δάσος» και το αναφέρουμε εδώ ως ένα δείγμα αξιοποίησης των τοπικών ονομάτων και χαρακτηριστικών για προσέλκυση επισκεπτών, όπως συνέβη επίσης και με τις πολυδιαφημιζόμενες στην περιοχή πιπεριές του Μπάχοβου (παλιά ονομασία του χωριού Πρόμαχοι) ή και του σκευάσματος (σάλτσα) με τις πιπεριές αυτές. Η τελευταία αυτή προσφέρθηκε από την αδελφή της Εύας Μανουσαρίδου που ήταν για μία ακόμη φορά μαζί μας. Το γεύμα έκλεισε με την ευχάριστη για τη φοιτήριά μας Ελευθερία Καραμούτζου έκπληξη, προσφοράς επ' ευκαιρία των γενεθλίων της, γλυκίσματος που ο Νικόλας

Αγαλόπουλος είχε φροντίσει να ετοιμάσει. «... Είναι τα ωραιότερα γενέθλια της ζωής μου...» είπε η Ελευθερία, προσφέροντας σε καθένα από εμάς τα κομμάτια του γλυκού που η ίδια έκοψε.

Η εξόρμηση αυτή, η πρώτη τριήμερη για το Σύλλογό μας, συνδύασε εξαντλητική πορεία που όμως κατέληξε στην ευεργετική επίδραση των θερμών ιαματικών νερών, επίδραση που όμως σίγουρα δεν συγκρίνεται με την ψυχική ευφορία που νιώσαμε για τις χίλιες όμορφες εικόνες που αποτυπώθηκαν ανεξίτηλα στην ψυχή μας.

*Ραντεβού τον Οκτώβριο για ανεπανάληπτο φθινοπωρινό ταξίδι
στην Ροδόση!*

Επιμέλεια κειμένου
Ομότιμος Καθηγητής Ν.Γ. Εμμανουήλ
Δρ Ε.Ν. Πάνου

Φωτογραφίες:

Αγαλόπουλος Νίκος, Αντωνιάδου Κωνσταντίνα, Ανυφαντή Μυρτώ, Βούκατα Βαΐα, Δημητρακόπουλος Νικόλας, Ζαφειρόπουλος Φώτης, Λεβέντης Γιώργος, Λέκκου Σοφία, Πάνου Ελένη, Τσατήρης Βασίλης.